

I

Totul s-a sfârșit: nu-mi rămâne decât să mă sinucid. Sunt ferm convins că, orice aş face de aici înainte, nu rezolv nimic. Aşa că, neavând încotro, mă văd silit să-mi plec steagul în fața morții.

Sinuciderea se dovedește a fi un imperativ peste înțelegerea și voința mea – un imperativ aş zice organic –, împotriva căruia orice rezistență pare lipsită de sens, ridicolă chiar. Nu exagerez deloc; în mine e viu numai un singur gând: acela de a muri. În fața lui, celelalte gânduri au amuțit, paralizate de înfricoșătoarea lui atotputernicie. Niciodată n-a fost în mintea mea atâta rânduială cuminte, pentru că nu mi s-a întâmplat să înfăptuiesc ceva cu acordul atât de unanim al gândurilor. Mereu m-am izbit de împotriviri dârze sau, în cel mai bun caz, de îndoieli, reticențe sau ezitări...

Ce s-a întâmplat? Piaza rea, care m-a păscut din leagăn, sădind în mine buruiiana trufiei, a fost germenul nenorocirilor de mai târziu? Sau eu însumi mi-am creat orbește, de-a lungul anilor, situațiile nefaste care m-au îmbrâncit în coasta morții?

Nu știu, nu-mi dau seama... ceea ce știu e că mâna destinului a aruncat cu o savantă precizie un laț, care mi s-a strâns concentric în jurul gâtului, și simt cum mă

sugrumă. Dar de-acum încolo ce-mi pasă! Navighez pe apele resemnării și știu foarte bine încotro mă duce corabia neagră.

Doamne, ce frică mi-era odinioară de lumea umbrelor! Mă zguduiau spaime teribile, nu era chip să văd un mort fără să mi se zbârlească părul. Acum, această împărăție subpământeană mi-a devenit dragă. („Dragă“ e o exagerare, mai degrabă „suportabilă“.)

Și așa-zisa unanimitate a gândurilor de care vorbeam mai sus e tot o exagerare, însă prea mică, aproape neglijabilă.

Pentru că mereu înregistrez opoziții lăuntrice, mereu ascult glasuri care mă cheamă înapoi la viață. Dar sunt atât de șovăielnice și firave, că nici n-ar trebui să le pomenesc. Așa am auzit-o pe mama (obsesia ei încă persistă), pe soția mea, Cecilia, și pe alți emisari ai ființei mele aflate în primejdie. Tuturor le-am deschis poarta auzului, dar am rămas surd când era vorba de îndemnuri, povețe ori muștrări. Țărutul lumii pe care l-am părăsit e mult prea departe, și, chiar dacă m-ar ademeni calea întoarsă, tot degeaba-i: nu mai am putere să vreau.

Adineauri mi-a făcut o vizită imaginară fostul meu profesor de la facultate, Ion Târnoveanu, decedat anul trecut. Era titularul catedrei pe care o ocup eu astăzi. I-am oferit un scaun să șadă – același scaun pe care mă poftea să mă așez ori de câte ori veneam la el. Mă prețuia acest venerabil savant cu faimă europeană, doctor *honoris causa* al câtorva universități apusene, și această prețuire mi-a crescut aripi și mi-a înlesnit biruința. Cum i-aș fi îmbrățișat umbra pe care o simțeam prezentă în

cancelarie și în sălile de cursuri, ca și când s-ar fi aflat încă în funcțiune!

Am stat mult de vorbă. Cea dintâi frază care a precedat discuția a fost: „Tudor Petrican, știi cât te prețuiesc, dumneata ești cel mai inteligent student din toate seriile pe care le-am avut în ultimii treizeci de ani.” (Odinioară îmi mai spusese asta de două sau de trei ori.) M-a descusut ce-i cu mine. Mă frământă probleme atât de grave și de nerezolvate, încât trebuie să recurg la un act deznădăjduit? Dar – conchidea – e o nebunie să mă sinucid în *primăvara vieții!* (Avea expresii de-astea, uzate.) Se sinucide cineva ajuns în vârful piramidei sociale, după ce a găsit cheia care descuie ușa tuturor demnităților și onorurilor? Nu, niciodată! Ce face, în schimb? Luptă! Luptă! Luptă! Din clipa în care nu mai ține la viață are toate șansele să devină erou. Numai că eroismul de acest gen s-a stins astăzi din lipsă de idealuri.

A mai spus că întorcând spatele vieții și bunurilor ei când aș fi putut să mă bucur din plin de ele înseamnă că atentez odios împotriva propriei mele persoane.

Banalități, locuri comune, vorbe de clacă! Unde era elocința care mă entuziasmase cândva? Frazele maestrului sunau calp de astă dată, le lipseau căldura și forța.

Ce rost ar fi avut să-i înșir tot ce s-a întâmplat, că am răpus viața unei femei, că această femeie era unica mea iubită și că modul inedit în care am ucis-o m-a scăpat de rigorile legii penale, dar conștiința – tribunalul meu suprem – nu putea trece cu vederea acest lucru și m-a condamnat la pedeapsa capitală...

Nu, nu-i adevărat! Mint! M-am lăsat ademenit de o idee justițiară. Nici vorbă n-ar fi de autopedepsire și de așa-zisele imperative ale conștiinței, dacă n-aș fi iubit-o pe această femeie. Acum o iubesc mai mult, necuprins mai mult decât atunci când trăia. Și, fiindcă m-a chemat, sunt gata să mă duc la ea. Știu, i-e frică și n-o las singură. Amândoi înfruntăm mai bine veșnicia!

...Am pomenit mai sus de un fost profesor (cărui i-am pus în gură vorbele mele), de o femeie necunoscută care a fost iubita mea, de o crimă bizară care nu intră în prevederile Codului penal și de iminența sinuciderii mele.

Cine pricepe ceva din toate astea?

Citește mai întâi, cititorule, istoria acestei iubiri și după aceea îți vei da seama de tot ce s-a întâmplat și dacă cineva, în locul meu, ar fi procedat altfel. O aștern în aceste pagini fierbinți, scrise la mare temperatură. Să nu crezi că-mi trag spuza pe turtă ca să mă arăt în ochii domniei tale altfel de cum sunt, pentru a-ți capta simpatia. Nu. Voi povesti faptele cu o sinceritate nudă, dezolantă, exact cum s-au petrecut în realitate. Știu că nimeni n-are să mă întâlnească vreodată ca să arunce cu pietre în mine. Nu mă preocupă emoția estetică, nici morala, nici mesajul generos. Nu fac literatură, ci aștern în aceste file o mare pasiune care, altfel, ar fi rămas necunoscută, pentru bunul motiv că pasiunile fug de lumină – lumina le omoară.

...Și acum să iau povestea de la început.

Până când am intrat în cursul superior de liceu, viața mi s-a scurs liniștită, fără zguduiri, ca o apă molcomă de șes. Nicio întâmplare deosebită n-a intervenit ca să-i modifice

cursul. Aș zice că tot ceea ce am trăit eu, în linii mari, au trăit și ceilalți colegi ai mei. Așadar, o viață anonimă, ca aceea a regnului vegetal sau animal. Abia mai târziu am început să mă diferențiez de ceilalți, să merg pe propria-mi matcă, în sfârșit, să posed elemente pentru o biografie.

Firea mea avea o mulțime de ciudățenii, pe care uneori le ascundeam cu grijă. Eram ceea ce se cheamă, în mod curent, un elev bun. Profesorii mă apreciau, nu numai prin operația rece a notării în catalog, ci arătându-mi încredere, chiar afecțiune. La drept vorbind, pe acestea le atrăgeam nu atât prin sârguința la învățătură, cât mai ales prin anumite artificii de conduită pe care mi le sugera inteligența.

Am fost însă elev bun, aș zice, numai în zona strict școlară. Îndată ce ieșeam pe poarta liceului, deveneam altul, intram într-o nouă piele. Și atunci, nimeni nu m-ar fi recunoscut. Pentru că în aceste două aspecte contradictorii nu exista niciun punct de contact. Nu vreau să spun că la școală jucam doar rolul unui elev bun cu prefăcătoria unui actor precoce și abia în afara școlii izbucnea adevărata mea fire. Nu... Și într-o parte, și într-alta eram firesc, sincer cu mine însumi. Ceea ce făceam acasă nu-mi stârnea nicio umbră de remușcare, după cum nici strălucirea la învățătură nu mă umfla de autoadmirație. Întotdeauna am fost egal cu mine, între conștiință și faptele mele a existat un deplin acord.

La școală, aveam îndatoriri precise: trebuia să învăț lecțiile, să fiu ascultător, sârguincios, disciplinat. Și îndeplineam corect toate aceste comandamente. Acasă nu mi se părea că fac rău dacă mă încurcam la un joc de cărți, uneori, noaptea, dacă trăgeam un chef la toartă sau dacă

întrețineam legături de dragoste cu fete. (Pe atunci, de obicei, mai în vârstă decât mine.) Principalul era să trec clasa. Și o treceam. De altfel, pentru asta fusesem trimis la învățătură. Cui îi păsa de conduita mea extrașcolară?

Prin clasa a VII-a, mă încurcasem cu o văduvioară de 35 de ani, care ținea un restaurant, cel mai bun din oraș. Se prăpădea după mine, mai precis după tinerețea mea. Nu cred că o iubeam, era prea mare diferența de vârstă, dar ea întruchipa în ochii mei femeia. A avut mult de îndurat din pricina pasiunii ei nefericite pentru un adolescent atât de crud și de capricios. Suferințelor ei morale li se adăugau și serioase pagube materiale. Nu numai că luam masa într-o cameră a restaurantului special rezervată, dar aduceam cu mine o șleahtă de prieteni flămânzi și însetați, care se înfruptau pe seama iubitei mele. Când, uneori, îmi făcea imputări din cauza vieții mele destrăbălate, mă supăram foc. Câteva zile nu mai călcam pe la restaurant. Tot ea venea învinsă, ca să mă împace.

...Și după orgii prelungite până-n zori sau după nopți istovitoare de dragoste, a doua zi dimineața, luam frumusețel ghiozdanul din cui și plecam la școală, ca să mă așez cuminte în bancă, lângă colegii mei candidi și nevinovați, care dormiseră în patul lor curat de-acasă.

Conștiința acestei stări de lucruri îmi conferea o ciudată superioritate asupra lor. Îi priveam de sus, ca pe niște copii care habar n-aveau ce înseamnă o noapte de dragoste sau o emoție ucigătoare la jocurile de noroc.

În vremea aceea am cunoscut-o pe Dolly, fata unei moșierese văduve. Era mutilată de suferință: un ofițer chipeș de roșiori, după doi ani de dragoste și jurăminte

veșnice, o dezvirginase, părăsind-o apoi, ca să se însoare cu alta. În brațele mele uita repede decepția suferită și se întrema pentru altele viitoare.

Am avut legături cu sora gazdei, divorțată de bărbatul-său, cu o vecină, nevasta unui avocat, care mă aducea în casă, punându-mă să-i meditez copilul, elev într-a doua de liceu. Nu mai pomenesc că o droaie de școlărițe îmi făceau ochi dulci. Nu prea trăgeam foloase de pe urma acestor atenții, pentru că, la drept vorbind, nu-mi plăcea să mă încurc cu fete de școală, știind că-mi voi pierde vremea degeaba.

M-am legat numai de una, Ninon, elevă într-a VII-a, frumoasă și zglobie, de care era îndrăgostit tot liceul. Poate tocmai acest lucru m-a împins să-i fac curte, fiindcă – altminteri, nu mă simțeam atras de ea. Am vrut să mi-o fac amantă, dar, văzând că nu izbutesc, am lăsat-o în plata Domnului. Din pricina asta, fata a încercat să se otrăvească. După câteva săptămâni de suferință la spital, a scăpat cu viață.

Un amănunt nelipsit de importanță: viața mea ordonată și cuminte de școlar ținea toată ziua; cum se lăsa noaptea, începea cealaltă viață, hoinară și aventuroasă. Această delimitare avea în ea ceva organic. Niciodată n-aș fi putut să chefuiesc ziua sau să învăț noaptea. Mai mult: prietenii mei nocturni nu-i recrutam dintre colegii de școală, ci dintre studenți sau funcționari. Aveam atunci nevoie de alți oameni, din altă categorie socială, deoarece tot ceea ce atingea mediul școlar constituia pentru mine ceva inhibitor, un „tabu” care-mi paraliza orice inițiativă.

Mi-aduc aminte că odată îmi trebuia urgent o sumă de bani. Nu m-am putut rezezi la negustoreasa mea să-i cer un împrumut, pentru că era *ziuă*. Am așteptat să se înnopteze, dar atunci nu mai aveam nevoie de bani. Altădată, plecasem la o întâlnire și, ca să nu întârzii, rămăsesem cu uniforma de licean pe mine. Simțeam că mă sufoc, mă frământam fără să găsesc astâmpăr, încât fata, nedumerită de purtarea mea, m-a întrebat:

– Ce-i cu tine? Ai *ucis* pe cineva?

– Nu, i-am răspuns prompt, ridicându-mă în picioare, automat, ca la școală.

Am rugat-o să mă aștepte o jumătate de oră, timp în care am trecut pe acasă, ca să-mi iau hainele civile. După aceea, m-am regăsit.

Viața dublă pe care o duceam mi se părea cât se poate de naturală, așa că nu făceam nimic s-o schimb. Dar acest contrast nu tulbura câtuși de puțin coexistența lor.

La fel se întâmpla și cu mine.

Nu putea fi vorba de o dedublare a cului, ca în cazul procurorului Hallers, pentru că-mi dădeam seama de tot ceea ce se petrecea cu mine. E adevărat, și alți colegi de-ai mei erau dezordonati, cu apucături rele, dar aceștia nu se bucurau nici la școală de o reputație mai bună: dintre ei se recrutau repetenții clasei. Deosebirea dintre noi era una singură: eu fuzionam atât însușirile bune, cât și pornirile rele, izbutind să stabilesc un echilibru, care constituia axa firii mele.

Pe atunci era greu să-mi dau seama de geneza apucăturilor mele ciudate. Azi știu că un orgoliu mai puternic decât orice pasiune mi-a dirijat latent întreaga mea viață

sufletească. Amețeam iubitele cu jurăminte, le copleșeam cu atenții și măguliri și, după ce-mi cedau, le părăseam brutal, necruțător, definitiv.

De ce? Cine mă împingea la fapte atât de crude, pe care uneori le reprobam eu însumi? Ce rost tainic, irezistibil, declanșa aceste izbucniri ale firii mele? Ei bine, voiam să simt beția rară a vanității măgulite, când ele, prinse, se agățau de gâtul meu, implorându-mă, tânguindu-se să nu le părăsesc. Atunci se declanșa urgia: le umileam, călcându-le orice mândrie în picioare, și decretam că hotărârea mea e nestrămutată. Plecau rănite, mutilate și nu știu cum se făcea, dar mă iubeau parcă mai mult după aceea.

La școală, nu învățam din datorie sau convingere, ci tot din vanitate. Voiam să ajung întâiul din clasă, să fiu remarcat, să dețin locul prim. Și izbuteam, oricâte osteneți m-ar fi costat. Dacă smulgeam o laudă cât de neînsemnată din partea unui profesor, parcă apucam pe Dumnezeu de un picior.

Odată, dascălul de filosofie a exclamat în fața întregii clase:

– Bravo, Petrican, ești unul dintre cei mai inteligenți elevi pe care i-am avut!

Am roșit de plăcere și de îngâmfare. Părea că nu-mi mai încap în piele, că am devenit prea mare pentru clasa noastră. A fost una dintre cele mai de seamă sărbători ale ființei mele.

După o vreme, nici aceste succese efemere nu reușeau să-mi astâmpere nepotolita sete de măgulire. Voiam excitante din ce în ce mai puternice pentru mândria mea bolnavă. Și atunci am ajuns la... umilirea profesorilor.

Cum aș putea să uit ora aceea, de pomină, din clasa a VIII-a? Profesorul nostru de istorie, un bătrân mărunțel, care purta o barbă larg revărsată pe piept – unora le impunea așa de mult barba aceea! –, ne vorbea despre domnia lui Constantin Brâncoveanu. Când ajunse la executarea voievodului în închisoarea celor șapte turnuri din Stambul, m-am ridicat în picioare:

– Domnule profesor, nu înțeleg de ce n-a vrut Brâncoveanu să scape cu viață cumpărându-l pe marele vizir?

Bătrânul dascăl găsi cu cale să-mi explice:

– Turcii țineau cu orice preț ca voievodul să treacă în legea lor.

– Inexact, domnule profesor, am replicat semeț, pe ton sigur. Voiau averile lui Brâncoveanu!

El mă privi perplex, pe sub ochelari. Clasa încremenise, cu suflarea tăiată, și privirile tuturor se agățară de mine cu spaimă, ca într-un ajun de catastrofă. Atunci am continuat senin, fără tremur în glas, înfruntând pe toată lumea:

– Eu știu că Bostangi-Pașa i-a propus voievodului să-i redea libertatea în schimbul a 500 de pungi cu galbeni, dar Brâncoveanu a respins târgul.

– De unde cunoști acest amănunt? m-a întrebat profesorul, uitându-se lung la mine.

– Am citit în Xenopol, domnule profesor.

Mi-a părut bine că-mi pusese această întrebare... Colegii aveau prilejul să afle că eu nu mă mărgineam doar la... manualul de școală, ca ei, ci aprofundam materia citind cărți de specialitate.

Profesorul nu m-a contrazis. Dacă ar fi făcut-o, i-aș fi dovedit numaidecât. Luasem cartea cu mine, pentru că

Invitația la vals

lovitura era premeditată. Citisem dinainte epoca lui Brâncoveanu, pe larg dezvoltată în *Istoria Românilor* de Xenopol, și pândeam momentul să-mi arăt... erudiția. Sărmanul dascăl s-a văzut silit să adauge:

– Trebuie să știi, Petrican, că aici eu nu predau cursuri universitare.

Era o punere la punct care îl salva. Cu toate acestea, triumful meu rămăsese în picioare, neștirbit.

În recreație, le-am surâs superior colegilor care s-au strâns cerc în juru-mi ca să mă felicite pentru „știința mea”. Vorbind de profesorul nostru, le-am declarat cu toată obrăznicia:

– Habar n-are de istorie!

Astfel de scene se repetaseră și cu alți profesori, aleși dintre aceia pe care îi simțeam că nu stăpânesc destul de bine materia specialității lor.

Altă dată, tot din cauza acelei bolnăvicioase nevoi de măgulire, am înscenat... o salvare de la înec, în înțelegere chiar cu „victima”.

Întâmplarea s-a petrecut în parcul orașului, unde era un lac destul de adânc. Știam să înot bine (copilărisem pe malul Oltului), victima – tot așa. Fapta mea eroică stârni senzație în oraș. Am fost dat la ziar, cu poză, iar directorul liceului îmi aduse elogii pentru curajul și abnegația mea în fața tuturor elevilor liceului adunați în careu în curtea școlii.

Multă vreme am rămas poreclit „Salvatorul”. Și mărturisesc că nu-mi plăcea.

Într-o bună zi, văduva închise restaurantul. Se ruinase. Atunci am părăsit-o fără nicio strângere de inimă, așa cum scapi de un obiect nefolositor.

E drept, aveam, uneori, conștiința ticăloșiei mele, dar constatarea era rece, rațională, fără priză la inimă. Nu se producea nicio schimbare în bine. Cum s-ar fi putut produce, dacă după un sfert de oră uitam de orice remușcare? Spuneam adesea, dialogând cu mine:

„Dacă mi-ar păsa de suferința pe care o las în urmă și aș căta s-o alin, nu m-aș abate mereu din cale? Prefer să merg înainte! Drumul învingătorului e înainte! Chiar dacă ar călca pe cadavre.“

II

După terminarea liceului, m-am înscris la Facultatea de Drept din București. Tatei i-ar fi plăcut să urmez Medicina veterinară, pentru că aveam pe moșie o vastă crescătorie de vite. Ne trăgeam dintr-o familie veche boierească, având rădăcini în trecut. Un străbunic fusese în divanul lui Bibescu-Vodă, tata-mare luptase aprig pentru unire și era intim cu domnitorul Cuza, dar o ceartă pentru o femeie și mai ales orgoliul său care nu cunoștea margini (credea că se trage, după mamă, din bazilei) l-au îndepărtat de la demnitățile care i se cuveneau. (Probabil că de la el mi se trage mândria mea tiranică.)

În cei trei ani care trecură până să-mi iau licența, nu mi s-a întâmplat nimic deosebit. Am continuat, firește, același mod de viață, făcând noi cuceriri și obținând succese